

รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการของนักศึกษา
คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ

A Model for Enhancing the Competency of Buddhist Integrative
Teacherhood in of Students in Faculty of Education, Rajabhat University

บุญฤดี อุดมผล

Boonruedee Udomphol

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ 2) นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นอาจารย์ผู้สอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 400 คน โดยใช้กฎแห่งการปฏิบัติ (Rule of Thumb) และวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีจำนวน 5 องค์ประกอบ 88 ตัวแปร ได้แก่องค์ประกอบที่ 1 ด้านครูต้องรอบรู้ มีจำนวนตัวแปร 17 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 ด้านครูต้องจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาผู้เรียนมีจำนวนตัวแปร 14 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 ด้านเป็นครูผู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีจำนวนตัวแปร 18 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 4 เป็นครูผู้พัฒนาตนและวิชาชีพมีจำนวนตัวแปร 17 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 5 เป็นครูผู้สร้างสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน มีจำนวนตัวแปร 19 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.359 – 0.666 2) นำเสนอรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยรูปแบบประกอบด้วย 5 ส่วน คือ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครู 4. การนำรูปแบบไปใช้ และ 5. เงื่อนไขความสำเร็จ ดำเนินการตรวจสอบรูปแบบทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ด้านความถูกต้องและในระดับมาก ได้แก่ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ

คำสำคัญ: รูปแบบ, สมรรถนะเป็นครู, พุทธบูรณาการ, ครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏ

Abstract

The purposes of this study were to: 1) study the teacher competency status of the students in the faculty of education, Rajabhat university 2) present a model for enhancing competency of being an integrated Buddhist teacher of the students in the faculty of education, Rajabhat university, This study employed mixed methods of research based on the qualitative research by studying documents, in-depth interview with 5 administrator and instructors. Focus group discussion of 12 experts. The instruments used in this research were documentary study form, in-depth interview. The quantitative research. A group of samples was selected from administrators and teachers in the faculty of education, Rajabhat university, 400 persons. In which the researcher selected the criteria for determining the sample size of comrey & Lee, proposed that the sample size that is suitable for use in composition analysis is 300 persons, it is considered good. And use the rules of practice (Rule of Thumb) At the faculty and staff. The researcher specifies the sample size of 5 times the sample. Therefore, the researchers set the sample size of 440 people to make the research results more consistent with the fact data. By using the multistage random sampling method

(Multi-Stage Random Sampling). The research instruments were questionnaires, evaluation of teacher competence, document analysis, content analysis, and statistical analysis.

The research results found that; 1. Teacher Competency Status of Students in the Faculty of Education Rajabhat University is as follows 1) Students lack the link between content and learning management methods. 2) Students lack the spirit of being a teacher and professional teaching ethics. 3) Students lack in volunteering, Relations with parents, Communities, and networking. 4) Students are unable to organize learning that promotes thinking and 21st-century skills. 1.5 The competency of the teacher that students should be strengthened to meet the standards of teachers there are 5 components, 88 items such as. 1) The teacher must be knowledgeable. There are 17 points. 2) Teachers need to proactively manage learning to develop students. There are 14 points. 3) The teachers who acted as good. There are 18 points. 4) Professional and professional development. There are 17 points. 5) The teacher creates relationships with parents and communities. There are 19 points. 2. The result of examination and evaluation of the model of enhancing the competency of being an integrated Buddhist teacher of students in the Faculty of Education, Rajabhat University was consists of 5 parts which are 1) Principles 2) Objectives 3) The process of teacher competency development 4) Application, and 5) Achievement condition and it was at a high level totally. In details, the highest level was on usefulness, followed by accuracy, appropriateness, and feasibility respectively.

Keyword: Model, Teacher Competency, Buddhist Integrative, Faculty of Education, Rajabhat University.

Received: 2020-02-16

Revised: 2020-04-10

Accepted: 2020-06-25

บทนำ

ด้วยการศึกษาชาติจำเป็นต้องเร่งรัดและพัฒนาครูเพื่อยกระดับสมรรถนะผู้เรียนให้รู้จักคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา มีทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 และตอบสนองนโยบายการปฏิรูปการอุดมศึกษา ให้ก้าวหน้าและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคประเทศไทย 4.0 นอกจากนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏจำเป็นต้องเร่งรัดดำเนินการตามยุทธศาสตร์ 3 ด้านที่เกี่ยวข้อง คือ การผลิตและพัฒนาครู การพัฒนาท้องถิ่น และการยกระดับคุณภาพการศึกษา ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีการพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นสมรรถนะให้บัณฑิตครูเป็นครูที่มีคุณภาพ เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพครู ซึ่งคุรุสภาได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ออกเป็นข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 4 ตุลาคม 2556 ประกอบด้วยมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตน เพื่อเป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลการประกอบวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ

การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารที่ส่งมาถึงกันอย่างรวดเร็ว ซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้รูปแบบการเรียนรู้และวิธีแสวงหาความรู้มีการปรับเปลี่ยนไปจากระบบการศึกษาในรูปแบบดั้งเดิมที่มีครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียนฝ่ายเดียวไปสู่รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองที่นักเรียนสามารถแสวงหาและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นสิ่งท้าทายครูยุคใหม่ในการจัดองค์ความรู้ให้บังเกิดผลต่อการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือกิจกรรมวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพตามความคาดหวังขององค์การทั้งระดับโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ มีการให้นิยามความหมายของคำว่า

“สมรรถนะ (Competency)” ไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดจากความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความสามารถ (Ability) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Other Characteristics) ที่ทำให้บุคคลปฏิบัติงานได้สำเร็จและบรรลุผลสัมฤทธิ์ขององค์การ เมื่อย้อนไปยุคปฏิรูปการศึกษาสำหรับการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านมาพบว่าการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูยังเป็นสิ่งที่ต้องมีการพัฒนาค่อนข้างมาก กล่าวกันว่าการพัฒนาครูนั้นนอกจากจะพิจารณาบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงแล้วจะต้องมีการพัฒนาสมรรถนะครูด้วย โดยเฉพาะสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ทำให้ครูจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้น แต่การพัฒนาครูที่ผ่านมาประเทศไทยยังประสบปัญหาในด้านการพัฒนาครูบางประการจากผลการศึกษาวิจัยที่ยืนยันว่าการพัฒนาครูยังขาดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพเพราะงบประมาณจำกัด ไม่ตรงกับความต้องการของครู และขาดการติดตามประเมินผลการพัฒนา ดังนั้นสถาบันผลิตครูจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูให้กับนักศึกษาครูก่อนที่จะได้ไปปฏิบัติหน้าที่ครูในโรงเรียนต่างๆ อันเป็นการพัฒนาตนเองเพื่อก้าวผ่านเข้าสู่โลกแห่งการเรียนรู้แบบใหม่ การปรับกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไป และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาเป็นเครื่องมือกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นความท้าทายสำหรับผู้สอนเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสังคมแห่งการเรียนรู้แบบใหม่ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีใจเพียงแค่นี้ได้รับความรู้แต่ต้องเป็นผู้ที่สร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ จึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ผู้สอนจะต้องพัฒนาศักยภาพเพื่อก้าวผ่านจากการเรียนการสอนระบบเดิมเข้าสู่ระบบการเรียนการสอนแบบใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีหน้าที่หลักในการผลิตบัณฑิตครูที่ดี ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ที่จะเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติตามนโยบายการจัดการศึกษาในยุค 4.0 และความเป็นพลโลกในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู ความรู้ ความเข้าใจ ด้วยการส่งเสริม สนับสนุน หล่อหลอม อบรม บ่มเพาะ ชัดเจน ปลูกฝัง ปลูกจิตสำนึก ฝึกปฏิบัติ จัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่หลากหลายและสร้างสรรค์ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้นักศึกษาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม มีทักษะในการดำเนินชีวิต ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าในความเป็นไทย ใช้สารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ มีบุคลิกภาพที่ดี มีความรัก และศรัทธาในวิชาชีพครู มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีพฤติกรรมอันเป็นที่ยอมรับของสังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและอยู่ร่วมกันฉันท์พี่น้องภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อให้ นักศึกษาสามารถสร้างสรรค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปถ่ายทอดให้กับผู้เรียนและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ เชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ พัฒนาเป็นองค์ความรู้ของตนเอง

ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงสนใจที่จะทำวิจัยเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยนำหลักไตรสิกขามาบูรณาการกับการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
- 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะความเป็นครู

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะและความสามารถของบุคคลเริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1960 โดย เดวิด แมคเคลแลน (David McClelland) นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ซึ่งทำการศึกษาได้ข้อสรุปว่า “องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้บุคคลประสบผลสำเร็จในการทำงานไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญา (IQ) ของคนเท่านั้น หากแต่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอื่น ๆ ของบุคคลด้วย โดยเฉพาะในเรื่องความมั่นคงในอารมณ์ (EQ) การปรับตัวทัศนคติของบุคคล” และ เดวิด แมคเคลแลน (David McClelland) ได้ศึกษาพบว่า สมรรถนะ (Competency) เป็นสิ่งที่สามารถทำนายความสำเร็จในการทำงานได้ดีกว่าวิธีการทำนายแบบเดิมที่พิจารณาความสามารถของบุคคลจากระดับการศึกษาคะแนนสอบ (दन्य तेयनपुठमः 2546)

องค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นครู

ความหมายของสมรรถนะความเป็นครู

สมรรถนะความเป็นครูเป็นคุณลักษณะของครูที่ดี การสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครูและความหมายของสมรรถนะความเป็นครู มีนักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะไว้ ดังนี้

สุรรัตน์ อารักษ์สกุล ก้องโลก (2561) ได้กล่าวถึงความหมายสมรรถนะความเป็นครูไว้ว่าสมรรถนะความเป็นครู หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความรู้ มีทักษะ มีคุณลักษณะของครูที่ดีมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีความรู้ เป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมทุกระดับ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สมรรถนะความเป็นครู หมายถึง ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะของครูที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพครูให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิภา ปรัชญพฤทธิ (2561) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สมรรถนะความเป็นครู หมายถึงความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะที่จำเป็นสำหรับการประกอบวิชาชีพครูโดยครอบคลุมทั้งสมรรถนะพื้นฐานและสมรรถนะที่จำเป็นของครูยุค 4.0 โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการสอนหรือพัฒนาให้นักเรียนมีสมรรถนะแกนกลางของการศึกษายุค 4.0

จากการศึกษาความหมายของสมรรถนะความเป็นครูของนักวิชาการ ผู้วิจัยสรุปความหมายได้ว่า สมรรถนะความเป็นครู หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ คุณลักษณะที่เฉพาะและจำเป็นสำหรับการประกอบวิชาชีพครู มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

ได้นำมาวิเคราะห์ดังตาราง ดังนี้

องค์ประกอบสมรรถนะความเป็นครู

ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครู ไว้ 3 มาตรฐานได้แก่ 1) มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ 2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน และ 3) มาตรฐานการปฏิบัติตน โดยมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ได้กำหนดมาตรฐานความรู้ด้านความเป็นครูไว้เป็น 1 ใน 11 มาตรฐานความรู้ ซึ่งมาตรฐานความรู้ด้านความเป็นครูประกอบด้วยสาระความรู้ และสมรรถนะความเป็นครู ดังนี้

สาระความรู้

1. สภาพงานครู คุณลักษณะ และมาตรฐานวิชาชีพครู
2. การปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู

3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครูและวิชาชีพครู
4. การจัดการความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครู
5. การสร้างความก้าวหน้าและพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง

สมรรถนะความเป็นครู

1. รอบรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนและกลยุทธ์การสอน เพื่อให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้

2. แสวงหาและเลือกใช้ข้อมูลข่าวสารความรู้เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง
3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน
4. มีจิตวิญญาณความเป็นครู

สุเมิ บิลโบ (255๘) ได้กล่าวไว้ว่าสมรรถนะ ทักษะและบทบาทของครูไทยในศตวรรษที่ 21 ของครูควรต้องมีองค์ประกอบสำคัญเพื่อจะสามารถพัฒนาทักษะของตนเอง และผู้เรียนไปยังจุดมุ่งหมายที่ต้องการได้ โดยมีองค์ประกอบดังนี้

1. มีความรอบรู้มากขึ้นทั้งในสาขาที่สอนและสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง
2. ความเป็นมืออาชีพ
3. มีความสามารถและศักยภาพสูง
4. เป็นผู้เตรียมความพร้อมให้นักเรียนในการเข้าสู่โลกของการทำงานในศตวรรษที่ 21
5. มีความรักในอาชีพ
6. มีชีวิตที่เรียบง่าย
๗. มีนวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนบรรลุผลทางการเรียนรู้ที่ต้องการ

สิตาร์ศมี สิงห์เดชาสีทธิ์ (2559) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นครู ไว้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่

- องค์ประกอบที่ 1 เป็นครูต้องรู้คิด
- องค์ประกอบที่ 2 เป็นแบบอย่างการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการสอน
- องค์ประกอบที่ 3 เป็นแบบอย่างครูดี
- องค์ประกอบที่ 4 เป็นผู้เรียนรู้ไม่หยุดเพื่อพัฒนาตนเอง

วิภาวรรณ เอกวรรณัง (2560) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นครูไว้ว่าประกอบไปด้วย 2 องค์ประกอบดังนี้

- องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้
- องค์ประกอบที่ 2 สมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรม การปฏิบัติงานครู

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นครู สรุปได้ว่าองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นครูมี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 เป็นครูต้องรอบรู้ องค์ประกอบที่ 2 เป็นครูต้องสามารถจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน องค์ประกอบที่ 3 เป็นครูผู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างครูดี องค์ประกอบที่ 4 เป็นครูผู้เรียนรู้พัฒนาตนเอง และ องค์ประกอบที่ 5 สร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

หลักไตรสิกขา

ผู้วิจัยสรุปหลักธรรมสำหรับการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูจากนักวิชาการ ได้แก่ พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต) ,สมณ อมรวิวัฒน์ คือหลักไตรสิกขา ประกอบด้วยศีล สมาธิ ปัญญา สรุปได้ดังนี้

ไตรสิกขา แปลว่า สิกขา 3 หมายถึง ข้อสำหรับศึกษา การศึกษาข้อปฏิบัติที่พึงศึกษา การฝึกฝนอบรมตนในเรื่องที่พึงศึกษา 3 อย่างคือ

สิกขาขั้นแรกที่สุด เราเรียกว่า "ศีล" ซึ่งหมายถึงการประพฤติดี ประพฤติถูกต้องตามหลักทั่ว ๆ ไป ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนและไม่ทำให้ตนเองเดือดร้อน มีจำแนกไว้เป็นศีล 5 ศีล 8 ศีล 10 ศีล 227 หรืออื่น ๆ อีก เป็นการปฏิบัติเพื่อความสงบเรียบร้อยปราศจากโทษขั้นต้นๆ ทางกาย ทางวาจาของตนที่เกี่ยวกับสังคม และส่วนรวม หรือเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่จำเป็นแก่การเป็นอยู่

สิกขาขั้นที่ 2 เรียกว่า "สมาธิ" ข้อนี้ได้แก่การบังคับจิตใจของตนเองไว้ให้อยู่ในสภาพที่จะทำประโยชน์ให้มากที่สุดตามที่ตนต้องการ ขอให้ตั้งข้อสังเกตความหมายของคำว่า "สมาธิ" ไว้ให้ถูกต้องโดยมากท่านทั้งหลายย่อมจะได้ฟังมาว่า สมาธินั้นคือจิตที่ตั้งมั่นแน่วแน่นิ่งเหมือนท่อนไม้หรือมากกว่าเป็นจิตที่สงบ เป็นจิตที่บริสุทธิ์แต่ลักษณะเพียง 2 อย่างนั้น ไม่ใช่ความหมายอันแท้จริงของสมาธิ การกล่าวเช่นนี้มีหลักในพุทธวจนะนั่นเอง; พระองค์ทรงแสดงลักษณะของจิต ด้วยคำอีกคำหนึ่งซึ่งสำคัญที่สุด คือคำว่า "กัมมณีโย" แปลว่าสมควรแก่การทำงานและคำนี้เป็นคำสุดท้ายที่ทรง แสดงลักษณะจิตที่เป็นสมาธิ

สิกขาขั้นที่ 3 นั้นเรียกว่า "ปัญญา" หมายถึงการฝึกฝนอบรมทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจอันถูกต้องและสมบูรณ์ถึงที่สุดในสิ่งทั้งปวงตามที่มันเป็นจริง คนเราตามปกติไม่สามารถรู้อะไร ให้ถูกต้องตามที่มันเป็นจริงได้ คือมันถูกแต่เพียงตามที่เราเข้าใจเอาเองหรือตามโลกสมมุติ มันจึงไม่ใช่ตามความจริง ด้วยเหตุนี้พุทธศาสนาจึงมีระเบียบปฏิบัติเรียกว่า ปัญญาสิกขา นี่ขึ้นอีกส่วนหนึ่งเป็นส่วนสุดท้ายสำหรับจะได้ฝึกฝนอบรมให้เกิดความเข้าใจ ให้เห็นแจ้งในสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็นจริงโดยสมบูรณ์

การเรียนรู้โดยกระบวนการไตรสิกขา

ไตรสิกขา เป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ทั้งกาย วาจา ความคิด จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมอย่างสันติและมีอิสรภาพ เน้นการปฏิบัติฝึกหัดอบรมตนตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นองค์รวมของมรรคมรรคแปด ได้แก่

1. การฝึกหัดอบรมตนให้มีศีล ด้วยสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ
2. การฝึกหัดอบรมตนให้มีสมาธิ ด้วยสัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ
3. การฝึกหัดอบรมตนให้มีปัญญา ด้วยสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ

เพื่อความเข้าใจความเป็นองค์รวมของไตรสิกขา สุมน อมรวิวัฒน์ (2530) ได้วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ดังนี้

1. การฝึกหัดอบรมตนตามหลักไตรสิกขามีลักษณะบูรณาการและเป็นปัจจัยยาการ ที่ว่ามีลักษณะบูรณาการนั้นเพราะทุกองค์ประกอบมีความผสมกลมกลืนกันอย่างได้สัดส่วนสมดุล สอดคล้องรองรับกันทั้งในด้านที่ต้องละเว้น และในด้านที่ต้องปฏิบัติยากที่จะแยกออกอย่างเดี่ยว ๆ และยากที่จะตัดองค์ประกอบใดทิ้งไปส่วนที่ว่าเป็นปัจจัยยาการนั้นเพราะศีล สมาธิ ปัญญา เป็นองค์ประกอบที่ต่อเนื่อง อิงอาศัยกันตลอด

2. การฝึกหัดอบรมตนตามหลักไตรสิกขา มีขั้นตอนสืบเนื่องจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม เริ่มจากการปฏิบัติง่ายไปสู่การปฏิบัติที่ยากขึ้นตามลำดับ ไม่สามารถรวบรัดหรือลัดขั้นตอน ดังเช่นการกำจัดกิเลสอย่างหายาบในใจไปสู่การกำจัดกิเลสที่ละเอียดฝังลึกในกมลสันดาน ผู้เรียนหลักไตรสิกขาจึงต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง ประเมินตนเองอย่างพากเพียร อดทน ตั้งใจมั่น และใช้ปัญญา

3. การฝึกหัดอบรมตนตามหลักไตรสิกขาจะบรรลุผลได้ด้วยวิธีการกระทำ การปฏิบัติจริง การคิดการควบคุมพฤติกรรมของตน ศีล สมาธิ ปัญญา ยังไม่เกิดขึ้นได้เพียงการอ่านและการฟังเท่านั้น แต่เน้นการภาวนาคือปฏิบัติจนสามารถเห็นผลได้ด้วยตนเอง

4. หลักไตรสิกขาเป็นระบบการฝึกหัดอบรมให้บุคคลละเว้นสิ่งที่ควรละเว้น และเพิ่มพูนการปฏิบัติในสิ่งที่ควรปฏิบัติ ผู้เรียนจึงต้องมีกัลยาณมิตรที่คอยชี้แนะแนวทางให้รู้จักคิด ใช้ปัญญาฝึกฝนไปที่ละน้อยจนสามารถรู้จักผิดชอบชั่วดี

ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นองค์สามที่แต่ละข้อต่างทำงานร่วมกัน เกื้อกูลอิงอาศัยกัน ข้อปฏิบัติใดจะนำย่อมขึ้นอยู่กับจุดหมายของการเรียนและการฝึกหัดอบรม แต่ไม่ว่าจะมุ่งเน้นข้อใด ก็ไม่สามารถจะทิ้งอีก 2 ข้อได้ การศึกษาตามหลักไตรสิกขาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาอย่างบูรณาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ จากแนวคิดสมรรถนะความเป็นครู แนวคิดการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครู แนวคิดการบูรณาการ หลักไตรสิกขา และข้อมูลคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งจากในและต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 2,609 คน ผู้วิจัยได้เลือกเกณฑ์การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ คอมเลย์ และลี (Comrey AL & Lee HB, 1992) ที่เสนอแนะว่า ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการนำไปใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ คือจำนวน 300 ราย ถือว่า ดี (as a good) และใช้กฎแห่งการปฏิบัติ (Rule of Thumb) ที่ แฮร์ และคณะ (Hair et al.1998) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 5 เท่าของตัวแปร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 440 คนโดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) และได้แบบสอบถามกลับมาจำนวน 400 คน คิดเป็นร้อยละ 90.90 โดยการแจกแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of item objective congruence, IOC) คือ 0.60 – 1.00 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 แล้วนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploration Factor Analysis หรือ EFA) และสกัดปัจจัย (Factor Extraction) ตามวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (principle component analysis) ด้วยการหมุนแกนออร์ทogonal (orthogonal rotation) ด้วยวิธีแวนแมกซ์ (Varimax rotation) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ที่มีค่าตั้งแต่ .30 ขึ้นไป ซึ่งมีค่าน้ำหนักที่มีนัยสำคัญ ในทางปฏิบัติ (Practically significant) มีค่าไอเกนแวลู (Eigenvalues) ที่มากกว่า 1 และมีจำนวนตัวแปรในแต่ละ องค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไปตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser's Criterion)

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาสภาพสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนกลุ่มวิชาชีพครู จำนวน 5 ท่าน โดยใช้เทคนิค Snow Ball และจากการเลือกแบบเจาะจง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 4 พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ การโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้บริหาร อาจารย์ และครูที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นที่ยอมรับในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการของนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 12 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อใช้องค์ความรู้ดังกล่าวมาพัฒนาเป็นรูปแบบ มีเครื่องมือในการวิจัยคือแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารและอาจารย์คณะครุศาสตร์ จำนวน 345 คน โดยการเปิดตารางของทาโร่ ยามาเน่ ด้วยระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และการสุ่มแบบหลาย ขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามตามมาตรฐานการตรวจสอบ 4 ด้าน คือ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ลักษณะของ แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ท (Likert Five Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด หลังการตรวจสอบนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอรูปแบบ

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาโดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factors Analysis: EFA) ด้วยวิธีการสกัดองค์ประกอบ “PCAW” (principal component analysis) เพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแปรที่สำคัญ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) และได้สรุปตัวแปรต่างๆ จำนวน 5 องค์ประกอบ และได้แสดงค่าความแปรปรวนของ (Eigenvalues) และค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of Variance) สามารถสรุปได้ดังในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนองค์ประกอบ ค่าความร่วมกัน ค่าไอแกน และค่าร้อยละของความแปรปรวนของ แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

(n = 400)

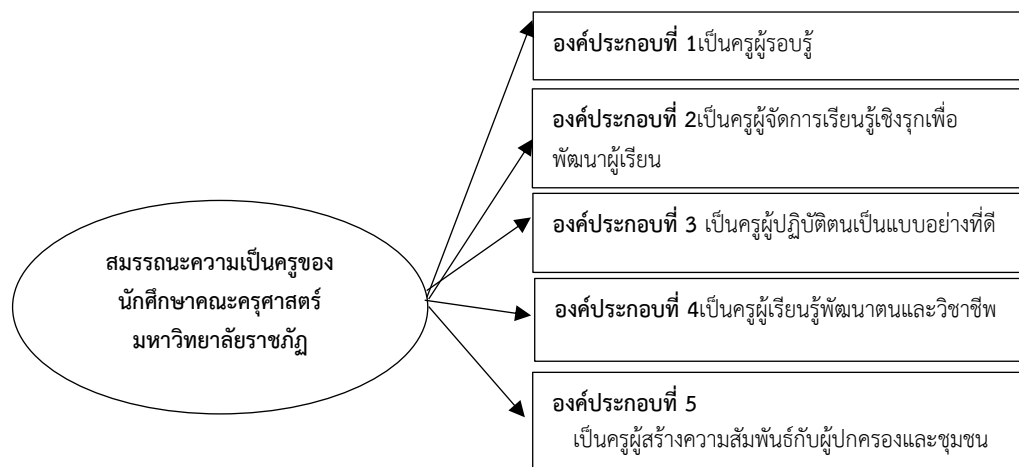
Component	Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative % of Variance	Total	% of Variance	Cumulative % of Variance
1	24.282	27.593	27.593	9.163	10.413	10.413
2	5.063	5.753	33.347	8.836	10.041	20.454
3	4.219	4.794	38.141	8.763	9.958	30.412
4	3.988	4.532	42.672	8.204	9.322	39.735
5	3.317	3.769	46.441	5.902	6.707	46.441

Extraction Method: Principal Component Analysis.

จากตารางที่ 1 พบว่าองค์ประกอบสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวนทั้งหมด 5 องค์ประกอบจำนวน 88 ตัวแปร ได้แก่องค์ประกอบที่ 1 ด้านครูต้องรอบรู้ มีจำนวนตัวแปร 17 ตัวแปร ค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .359 - .630 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 3.317 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) เท่ากับ 3.769 องค์ประกอบที่ 2 ด้านครูต้องจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาผู้เรียนมีจำนวนตัวแปร 14 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .375- .720 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 4.282 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) เท่ากับ 7.593 องค์ประกอบที่ 3 ด้านเป็นครูผู้ปฏิบัติ

ตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีจำนวนตัวแปร 18 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .395- .695 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 3.988 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) เท่ากับ 4.532 องค์ประกอบที่ 4 เป็นครูผู้พัฒนาตนและวิชาชีพมีจำนวนตัวแปร 17 ตัวแปรมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .391- .713 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 5.063 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) เท่ากับ 5.753 และองค์ประกอบที่ 5 เป็นครูผู้สร้างสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน มีจำนวนตัวแปร 19 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .526- .666 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 4.219 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) เท่ากับ 4.794

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษา โดยเลือกองค์ประกอบที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้จำนวน 5 องค์ประกอบ ได้องค์ประกอบสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังภาพที่ .1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏ

2. รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธิฐานการของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏประกอบด้วย5ส่วนคือ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. กระบวนการพัฒนาสมรรถนะความเป็นครู ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นครู 2) ขั้นตอนการพัฒนาและบ่มเพาะสมรรถนะความเป็นครู 3) หลักธรรมในการพัฒนาสมรรถนะความเป็นครู 4) โครงการกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะความเป็นครู 5) การประเมินสมรรถนะความเป็นครู 4. การนำรูปแบบไปใช้ และ 5. เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ

3. การตรวจสอบรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธิฐานการของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ด้านความถูกต้อง และในระดับมาก ได้แก่ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ นำผลมาตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง และนำเสนอ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตรวจสอบรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธิฐานการของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

รายการประเมิน	ความเป็นประโยชน์			ความเป็นไปได้			ความเหมาะสม			ความถูกต้อง		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. หลักการของรูปแบบ	4.65	0.36	มากที่สุด	4.30	0.39	มาก	4.51	0.36	มากที่สุด	4.55	0.39	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.61	0.38	มากที่สุด	4.31	0.43	มาก	4.29	0.42	มาก	4.53	0.27	มากที่สุด
3. กระบวนการพัฒนา	4.63	0.31	มากที่สุด	4.15	0.24	มาก	4.38	0.30	มาก	4.60	0.14	มากที่สุด
4. การนำรูปแบบไปใช้	4.65	0.36	มากที่สุด	4.53	0.34	มากที่สุด	4.41	0.54	มาก	4.75	0.27	มากที่สุด
5. เงื่อนไขแห่งความสำเร็จของ	4.61	0.41	มากที่สุด	4.26	0.27	มาก	4.33	0.44	มาก	4.81	0.36	มากที่สุด
รวม	4.63	0.30	มากที่สุด	4.22	0.19	มาก	4.38	0.29	มาก	4.62	0.14	มากที่สุด
ภาพรวม	$\bar{X} = 4.49$, S.D = 0.08 แปลผล มาก											

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ” ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษามี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เป็นครูต้องรอบรู้ 2) เป็นครูผู้จัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาผู้เรียน 3) เป็นครูผู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 4) เป็นครูผู้ใฝ่รู้พัฒนาตน และ 5) เป็นครูผู้สร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งเป็นสมรรถนะที่ต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับ ณัฐมน พันธุ์ชาติ (2559) ได้ศึกษาเรื่องการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความรู้ความสามารถในวิชาชีพครู 2) ด้านความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู 3) ด้านคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพครู 4) ด้านบทบาทหน้าที่ของความเป็นครู และ 5) ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพ และได้เสนอแนวทางในการสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูด้านความรู้ความสามารถในวิชาชีพครู ประกอบด้วย การพัฒนาครูของครูให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลายสำหรับใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้, จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะความรู้โดยบูรณาการกับการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง, สร้างจิตสำนึกของผู้เรียนให้เป็นผู้รักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Life Long Learning), จัดอบรมโดยเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ/สนับสนุนให้เข้ารับการอบรมร่วมกับองค์กรอื่น ๆ เพื่อพัฒนาทักษะและความรู้อย่างต่อเนื่อง, ปรับกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง, วิเคราะห์ พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมถึงการวิจัยอย่างเป็นระบบ, ใช้การวัดและประเมินผลที่หลากหลายและครอบคลุมตามธรรมชาติของการสอนและธรรมชาติของผู้เรียน

2. การตรวจสอบ และนำเสนอรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยรูปแบบประกอบด้วย 5 ส่วน คือ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครู 4. การนำรูปแบบไปใช้ และ 5. เงื่อนไขความสำเร็จ ดำเนินการตรวจสอบรูปแบบทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ด้านความถูกต้องและในระดับมาก ได้แก่ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ สิ่งที่สำคัญของรูปแบบคือกระบวนการพัฒนาสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นครู 2) ขั้นตอนการพัฒนาสมรรถนะความเป็นครู 3) หลักไตรสิกขา 4) โครงการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครู 5) การประเมินสมรรถนะความเป็นครู ซึ่งสอดคล้องกับ Seels & Richey (2558) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนารูปแบบเป็นการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ประสบการณ์เรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอน คือ การออกแบบ (Design) การพัฒนา (Development) การนำไปใช้ (Utilization) การดำเนินการ (Management) และการประเมินผล (Evaluation) โดย

กระบวนการพัฒนาในครั้งนี้มีการบูรณาการหลักไตรสิกขาเข้าไปในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาเกิดสมรรถนะความเป็นครูสอดคล้องกับพระมหาเสกสสร จิรภาโส ได้ศึกษาวิเคราะห์หลักไตรสิกขาที่มีต่อการจัดการศึกษาไทยพบว่าการศึกษาดำเนินการตามหลักไตรสิกขานั้นให้คนเป็นคนดี เก่ง อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะการสอนเน้นกระบวนการฝึกหัดคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์สอดคล้องกับปรัชญาในการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และสอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้อธิบายไตรสิกขา ไว้ในหนังสือพุทธธรรมตอนหนึ่งว่า ไตรสิกขาคือ สิกขา 3 เป็นหลักธรรมเพื่อพัฒนาตนเองพร้อมกันทั้ง 3 ด้าน คือ ฝึกอบรมความประพฤติ ฝึกอบรมจิต ฝึกอบรมปัญญา บางโอกาสเติมคำว่า อธิ ที่แปลว่า อย่างยิ่ง เข้าข้างหน้าเป็นคำว่า อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา อธิปัญญาสิกขา หรือศีล สมาธิ ปัญญา เป็นกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเน้นให้เยาวชนเติบโตขึ้น เป็นบุตรที่ดี เป็นศิษย์ที่ดี เป็นเพื่อนที่ดี และเป็นมนุษย์ที่เต็ม โครงการพัฒนาสมรรถนะความเป็นครูพบว่า เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาได้ฝึกฝนทักษะและสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากโครงการกิจกรรม ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ครูต่อไป มีความสอดคล้อง และตอบสนองต่อความต้องการของสถาบันผลิตครูที่จะนำไปพัฒนา ปรับปรุง และนำไปดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมและมีความคุ้มค่า ซึ่งสอดคล้องกับ ทศนา ประสานตรี ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบความเป็นครูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาความเป็นครูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม และเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ พบว่ามีความสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ ตอบสนองต่อความต้องการของสถาบันผลิตครูที่จะนำรูปแบบไปใช้ด้วยความร่วมมือของ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักศึกษา มีการประเมินผลโครงการกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการพัฒนาสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สอดคล้องกับ ญัฐมน พันธุ์ชาติรี ที่ได้ทำการศึกษาการสร้างคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าแนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เกิดจากความร่วมมือและการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ใช้บัณฑิต ผู้ผลิตบัณฑิต ชุมชนและสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะด้านการนำไปใช้

1. สถาบันผลิตครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางการสร้างเสริม/พัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูให้แก่นักศึกษาครู
2. การนำรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ไปใช้เพื่อให้เกิดความสำเร็จ ควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารและคณาจารย์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างเสริมสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ในสถาบันที่มีการผลิตครูอื่น ๆ ที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของสถาบัน

เอกสารอ้างอิง

- ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556. (2556). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 130 ง, หน้า 65-71.
- ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอน68 ง, หน้า 2-3.
- จุฑารัตน์ คชรัตน์ และคณะ. (2561). *สมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยหาดใหญ่*. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ณัฐมน พันธุ์ชาติ. (2559) *การสร้างคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณพรชัยบุรีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- ณอมพร เลหาจรัสแสง. (2561). *การเรียนรู้ในยุคสมัยใหม่: ตอนอนาคตครูไทย ครูพันธุ์ C*. ค้นเมื่อ 5 มกราคม 2561, จาก <https://sornorinno.blogspot.com/2010/09/c-c-teacher.html>
- ทัศนาศรี ประสานตรี. (2555). *การพัฒนารูปแบบความเป็นครูนักศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม. คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยนครพนม*.
- นิทัศน์ หามนตรี. (2557). *การนำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์นการพิมพ์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2541). *พุทธธรรม ฉบับเพิ่มเติมและขยายความ*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม. หน้า 603-604.
- พระมหาเสกสรวร จิรภาโส. (2552). *การศึกษาวิเคราะห์หลักไตรสิกขาที่มีต่อการจัดการศึกษาไทย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิภาวรรณ เอกวรรณัง. (2560). *การพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ, Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University, 9(2)*.
- สิตารัตน์ สิงห์เดชาสิทธิ์. (2559). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นครูมืออาชีพ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- สุกิจ โพธิ์ศิริกุล. (2554). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา*
- สุไม บิลโบ. (2558). *สมรรถนะ ทักษะและบทบาทครูไทยศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2558). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ฉบับราชบัณฑิตยสภา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

- อภิภา ปรัชญพฤทธิ. (2561). การพัฒนารูปแบบการผลิตครูเพื่อรองรับการศึกษายุค 4.0. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis*. (2nd Edition) New Jersey: Erlbaum.
- McClelland, D. C. (1975) *A Competency model for human resource management specialists to be used in the delivery of the human resource management cycle*. p. 32. Boston: Mcber.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). p. 727-728. New York: Harper and Row Publication.
- Seels, B. B. & Richey, R. C. (1994). *Instructional technology: The definitions and domains for the field*. Washington, D.C.: Association for Educational Communications and Technology.